

svarer til Virkeligheden. Dette Afsnit af Herodot«exegesen» er fornylig taget op til Behandling af Prof. O. E. Ravn, som har forelagt Resultaterne af sine sammenlignende Undersøgelser i Bogen *Herodots Beskrivelse af Babylon* (1939).

Efter den græske Historieskriver skulde Babylons Stadsbebyggelse have strakt sig som en uhyre Firkant, 120 Stadier, d. v. s. c. 240 km i Sidelængde, delt af Eufrat i to lige store Halvdele, med Kongeborgen som Midtpunkt i den ene og Helligdommen for Zeus-Belos, d. v. s. Marduk, i den anden og begge gennemstrøget af lange, lige og brede Hovedgader, som fulgte Flodens Løb og blev krydset af talrige Tværgader, og den hele Stad hegnet med en vældig Dobbeltmur. Udgravningerne har vist, at dette Bybillede indeholder en besynderlig Blanding af gode Iagttagelser og urigtige Efterretninger; det er efter Ravns utvivlsomt rigtige Opfattelse blevet til, dels efter de Erindringer, som Herodot havde om Staden fra sit aabenbart kun korte Besøg, og dels efter Oplysninger, som han havde indhentet hos Fremmedførere. Afvigelserne fra Virkeligheden forklares derved, at Efterretningerne fra disse begge Kildegrupper »teleoskopisk« er blevet skudt ind i hverandre, hvorved Helhedsbilledet er fortegnet, om end det har bevaret rigtige Enkeltheder.

Med stor Grundighed har Ravn gennemarbejdet det omfattende Materiale og samlet de mange Enkeltheder fra det tyske Orient-Selskabs aarelange Udgravninger i Babylon, som kaster Lys over og forklarer Herodots Skildring af det gamle Babylon, og derved ydet et vægtigt Bidrag, i lige Grad af Betydning for Herodotforskningen som for Assyriologien; det maa haabes, at disse Undersøgelser en Gang vil komme til at foreligge i et sprogligt Klædebon, der mere tiltrækker den internationale Forskning og derved befries fra den næsten uundgaaelige Fare at blive overset og glemt.

Otto Koefoed-Petersen.

Werner Jaeger har længe været kendt som en fremragende klassisk Filolog. Hans Hovedforskningsomraade er græsk Filosofi, specielt Platon og Aristoteles. Det er dog især ved det store syntetiske Værk »Paideia. Die Formung des griechischen Menschen«, hvori han opridser det klassiske græske Menneskes Genesis, at han har slaaet sit Navn saadan fast, at han uden Overdrivelse kan betegnes som en af dette Aarhundredes største klassiske Filologer.

Nu har han med *Demosthenes. Der Staatsmann und sein Werden* (Berlin 1939) udsendt et Værk, som foruden af klassiske Filologer fortjener at blive læst af enhver, der er interesseret i Oldtids-

historie, idet det giver en helt ny Vurdering af den græske Statsmand og Taler Demosthenes.

Indtil det 19. Aarhundredes Midte stod D. for Historikerne som det 4. førkristelige Aarhundredes store Helt. Den sidste store Repræsentant for denne Retning inden for græsk Historieskrivning var Arnold Schäfer, som i sin »Demosthenes und seine Zeit« (1865 ff.) ganske ukritisk forherligede D. Men saa satte med Droysen og den positivistiske Retning, hvis Hovedrepræsentant i græsk Historieforskning er Beloch, en radikal Kursændring ind, idet man nu først rigtigt fik Øjnene op for Hellenismens kulturelle Betydning og betragtede D. som en Hindring for Udviklingen frem til den nye Tid, hvorfor man tegnede ham som en Myre ved Siden af Elefanten Filip af Makedonien. Denne Opfattelse bryder Jaeger fuldstændigt med, idet han pointerer, at den Maalestok, man i det 19. Aarhundrede havde maalt D. efter, var falsk, og at Billedet af ham følgelig ogsaa maatte blive falsk. Jaeger hævder, at vi skal betragte D. ud fra hans egne og hans Milieus Forudsætninger, og ved selv at gøre dette i sit Værk giver han et Billede af D., som er ganske modsat det 19. Aarhundredes: D. er virkelig efter Jaegers Mening en stor historisk Personlighed. Men derfor gaar han dog ikke ind for den Opfattelse, der herskede før det 19. Aarhundredes Kursændring; thi, siger han: »Die einfache Reaktion hat niemals Recht. . . . D. kann niemals wieder zum Zentrum der Geschichte eines Jahrhunderts gemacht werden, in dem das Pendel der Weltgeschichte mit so gewaltigem Schwunge . . . zu einem Universalismus ausschlug, der sich über alle nationalen Grenzen hinwegsetzte« (p. 4 f.). Derimod ser han D.s store historiske Betydning som Udtryk for noget alment i Tiden: »In ihn verkörpert sich stellvertretend ein Schicksal von allgemeiner Bedeutung: Der Untergang der historischen Lebensform des griechischen Staates in seiner klassischen Zeit, der Polis« (p. 5).

Titlen paa Bogen, »Demosthenes«, viser, at Forstaaelsen af Personen D. skal være det centrale i den. Men dels er en Person altid præget af sin egen Tid, hvad Jaeger for D.s Vedkommende ofte betoner, og dels har D. den store Betydning for os som historisk Personlighed ved at være Symbol paa noget aldeles afgørende i Tiden. Følgelig har Jaeger ikke begrænset sig til at skrive en Biografi inden for snævert afstukne Rammer, men drager Tidens store politiske Begivenheder med ind i et Omfang, saa disse kan belyse D. og han dem.

Det Forhold, at Hovedopgaven er at give et rigtigt Billede af D., sætter sit Præg paa Jaegers Kildebenyttelse. Grundstammen af hans Kilder er D.s egne Taler; men han betoner, at vi er nødt

til at anvende de ydre Begivenheder som Korrektiv til disse. Korrektivmaterialet, den øvrige historiske Overlevering fra D.s Tid, er imidlertid af meget ringe Omfang, og ligesom vi maa se det 5. Aarhundredes græske Historie med Thukydids Øjne, vil vi sikkert altid blive nødt til at se det 4. Aarhundredes med D.s.

Jaegers Værk bestaar af en Række Analyser af D.s Taler med Oversigter over den politiske Situation ind imellem. Herved har han opnaaet foruden at skrive en Biografi af D. tillige at give os et meget instruktivt Rids af Grækenlands, og specielt Athens politiske Historie i det 4. Aarhundrede. Dette er imidlertid ikke det eneste, Jaegers Værk giver os. Thi Jaeger er Filologen, der til Bunds er inde i det græske Aandsliv. Han betoner kraftigt, at den græske Aands indre Udvikling paa Platons Tid er ganske uloseligt sammenknyttet med den politiske Histories ydre Begivenheder. Derfor indsætter han overalt, hvor det forekommer ham nødvendigt, forklarende aandshistoriske Oversigter. Herved opnaaes en fuldere Forstaaelse, idet alt sættes ind i sin naturlige Sammenhæng.

Takket være sin omfattende aandshistoriske Viden formaar Jaeger at give en meget dybtgaaende psykologisk Karakteristik af en Person ved at indordne Udtrykkene for dennes Tanker i visse Kategorier, hvorved han er i Stand til at trænge dybere ned i Tankerne, end det vilde have været muligt uden disse Kategorier. Et Exempel herpaa er Undersøgelsen over »Kairostanken« hos D., forbundet med hans »Tyche«-Begreb (p. 129 ff.). At vi ved denne Metode kommer til en dybere Forstaaelse af Personen og Politikeren D., forklarer Jaeger saaledes: »Man hat diese Weltanschauung des D., seine Haltung gegenüber Leben und Schicksal, bisher der Beachtung nicht recht gewürdigt, doch mit Unrecht, denn für die Griechen ist das, was wir Politik nennen, keineswegs vom Ethischen und der Religion zu trennen. Es umfasst bei den bedeutenden Köpfen unter den griechischen Staatsmännern immer das Ganze der menschlichen Existenz« (p. 132).

Jaeger pointerer stærkt Statsproblemets store Betydning for Undersøgelsen, idet dette staar i nøje Sammenhæng med de herskende politiske, økonomiske og sociale Tilstande. Han viser, hvorledes Individualiseringen sætter ind for Alvor i Athen: Alles Kamp mod alle, som hersker Staterne imellem, er ogsaa kommet ind i Statens Indre. Derfor bliver Statsproblemet aktuelt i det 4. Aarhundrede. Dette er Baggrunden for Platons statsteoretiske Virksomhed, som Jaeger træffende parallelliserer med Isokrates' og D.s politiske Brochurer. Og han viser, at det er Konflikten mellem Magt og Ret, der som et uløst Problem siden Slutningen

af det 5. Aarhundrede gaar gennem Grækenlands politiske Liv og gør det usikkert.

Jaeger er overalt klar over de økonomiske Faktorer (taget i videre Betydning) afgørende Indflydelse paa Historiens Forløb. Gang paa Gang betoner han f. Ex., hvor bestemmende Staternes økonomiske Tilstande er for Udfaldet af deres Storpolitik (se f. Ex. om Sparta p. 45). Og angaaende Ideernes Betydning ser han klart, hvorledes de ledende Ideer i en Tid staar i nøje Sammenhæng med de herskende økonomiske, sociale og politiske Tilstande (se f. Ex. Skildringen af, hvorledes den græske Nationalisme opstaar, p. 171).

For Jaeger er, som det vilde være for enhver anden sober Historiker, en apriorisk Bedømmelse af D. fuldstændig umetodisk. Han hævder med Rette, at vi først har Lov til at fælde en Dom over D. efter induktivt at have gennemgaaet alle hans Taler for at finde Udviklingslinien deri (d. v. s. bruge Talerne som »Quellen des inneren Processes der Entwicklung seines politischen Denkens«, p. 6), i Stedet for, som man tidligere har gjort, at lægge Meninger, D. har haft til sidst, ind i hans første Taler, hvor de slet ikke hører hjemme, som f. Ex., at man tidligere troede, at D. altid havde været Eubulos' Modstander (cfr. p. 57 ff.); dette modbeviser den induktive Metode. Denne viser derimod, at D., præget af de ydre politiske Forhold, har gennemløbet en logisk Udvikling fra athensk Interessepolitiker til Panhellenist, og at han under denne Udvikling har støttet sig til netop de Klasser, han paa hvert Stadium havde Mulighed for at faa med sig.

Ligesom ved sin Hævdelse af, at man ikke maa skabe falske Klichéer, som man f. Ex. gør ved at forestille sig D. som Partimand, viser Jaeger sin sunde metodiske Sans ved at advare mod falske Analogier, som kan blive til ubodelig Skade for den historiske Fremstilling. Saaledes var Grundanskuelser i det 19. Aarhundrede af det græske Nationalitetsproblem falsk p. Gr. af den urigtige Parallellisering med Tysklands og Italiens Nationalitetsproblemer i Samtiden.

Perspektiverne, hvorunder man betragter en Person, er aldrig noget absolut (cfr. p. 186 ff.). Følgelig pointerer Jaeger, at man ikke skal fordømme noget, fordi det ikke kronedes med Held, men lægge Vægt paa Forstaaelsen. Naar man da tidligere har fordømt D., fordi hans Ideer ikke vandt Sejr, træder Jaeger — i Egenskab af saavel Humanist som Metodiker — kraftigt op herimod. Han mener, at D.s Kamp for Polis' Existens virkelig maa betragtes som noget stort; thi D. ansaa Polis for en *conditio sine qua non* for den hellenske Existens. Og i Betragtning af de Kulturværdier, Polis

havde skabt, var Forsvaret for den nok en stor historisk Personligheds Kamp værd (cfr. p. 186 ff.).

I det hele bærer Værket Præg af en forsigtig og sober Kritik. Denne træder f. Eks. frem ved Betonningen af, at de Taler, D. har skrevet for andre, ikke uden videre maa forudsættes at gengive hans egne Anskuelser (p. 60), Paaavisningen af, hvorledes Athens Søforbundspolitik og det peloponnesiske Spørgsmaal staar i nøje Forbindelse med Nordproblemet (p. 96), samt især den skarpsindige Udredning af Dateringen for første Philippica (p. 120 ff.).

Hvad nu til Slut selve Fremstillingsformen angaar, kaster Jaeger uvæsentlige Petitesser over Bord, for at de store klare Linier ikke skal fordunkles. Han giver mesterlige Analyser af sine Hovedkilder, D.s Taler, forstaar at presse Kvintessensen ud af dem og stiller hver Tales Hovedtanke i skarp Relief ved Sammenligning med Hovedtankerne i de øvrige Taler. Og ud fra en Tale kan han saa med faa Ord opridse en Karakteristik af D. Er Jaeger end en fremragende Kildeundersøger, tror jeg, at vi maa sætte ham endnu højere som Syntetiker.

Men en Forudsætning for hans Virtuositet paa Syntesens Omraade er netop, at han som klassisk Filolog til Runds er inde i hele det græske Samfundslivs enkelte Foreteelser og ved Siden heraf er i Besiddelse af det store Overblik over Tingene. Hans Bog »Demosthenes« viser os, at et grundigt Kendskab til klassisk Filologi forbundet med kritisk-metodiske Evner er en ideel Konstellation for en Forsker, der vil dyrke Oldtidshistorie.

Rudi Thomsen.

I »*Et omstridt Land*« (1938) har A. J. West fremstillet den nationale Udvikling i Alsace-Lorraine. Forf., der har været Skolemand i Nordslesvig, har gennem sin Virkekreds faaet Interesse for den parallelle Udvikling i et andet Land med beslægtet Skæbne. For at tilfredsstille denne har han ikke blot sat sig ind i en omfattende Litteratur, men ogsaa foretaget en hel Række Studierejser til Alsace, hvorunder han navnlig har haft Held til at stifte værdifulde Bekendtskaber inden for klerikale Kredse.

Efter i en kort Indledning at have vist, hvorledes først Revolutionen kittede Alsace aandeligt sammen med Frankrig, redegør Forf. for de forskellige Faser af det tyske Styre i Tiden 1871—1918. Trods Indførelse af Selvstyre, Fremvækst af økonomiske Fællesinteresser mellem Rigslandet og Tyskland og stærk tysk Indvandring til det førstnævnte, havde en Assimilation ikke fundet Sted, da Frankrig uden Afstemning tog Landet tilbage i Decbr. 1918. Ejendommeligt var det, at skønt de mest fremtrædende